

FAKTABLAD OM

Medicinsk behandling vid ADHD

De åtgärder som är aktuella vid ADHD är i första hand information, anpassad pedagogik och föräldrastöd, se faktablad 2:1 och 2:2. ADHD innebär, som framgår där, koncentrations - eller uppmärksamhets-svårigheter; vanligtvis kombinerade med överaktivitet och med svårigheter avseende impulskontroll. När dessa svårigheter är av allvarlig art kan medicinering bli aktuell som tillägg till pedagogiska och andra stödjande åtgärder.

Det finns i dag två huvudgrupper av mediciner med effekt på de symtom som ingår i ADHD; Metylfenidat och Atomoxetin. Bägge ökar mängden av signalämnen i hjärnan. Detta görs antingen genom att ämnets återupptag blockeras, varvid en större mängd av signalämnet når den mottagande nerven eller genom att hastigheten med vilken signalämnet frisätts ökar.

Olika preparat - likartade effekter

Enligt Läkemedelsverket är metylfenidat förstahandspreparat vid medicinsk behandling av okomplicerad ADHD. Vid risk för felanvändning, missbruk eller samsjuklighet som tics eller sömnstörningar anses Strattera vara förstahandspreparat.

De aktuella preparaten påverkar signalämnen som dopamin och noradrenalin och har i studier visat sig förbättra koncentrationsförmågan, överaktivitet och impulsivitet hos ca 60-70 % av patienterna. Redan 1937 påvisades första gången en positiv effekt på överaktivt och impulsivt beteende av amfetamin. Därefter har ett mycket stort antal internationella studier dokumenterat och visat värdet av läkemedelsbehandling vid symtom som överensstämmer med ADHD.

Metylfenidat

Metylfenidat är den aktiva substansen i läkemedlen Concerta, Equasym, Medikinet och Ritalin, där de tre senare läkemedlen finns i kapselform som kan tas isär och innehållet kan intas tillsammans med mat. En fördel om man har svårt att svälja hela tablett.

Tidigare kunde endast barnneurologer och barnpsykiatriker förskriva metylfenidat utan licens. Från

och med år 2009 har även läkare i vuxenpsykiatri och rättsmedicin den möjligheten. Övriga läkare kan förskriva läkemedlet genom att söka personlig licens eller licens för varje recept.

Concerta är en okrossbar depåtablett (kapsel), med ett yttre lager från vilket metylfenidat frisätts snabbt och en kärna med en långsammare frisättningsmekanism. Kapseln tas på morgonen och ger effekt under ca 12 timmar. Medicinen finns i olika styrkor, 18 mg, 27 mg, 36 mg och 54 mg.

Equasym Depot är också en långtidsverkande medicin, som ger effekt under ca 8 timmar. Av den aktiva substansen, metylfenidat frisätts 30 % omedelbart och 70 % under resten av dagen. Läkemedlet, i form av kapsel, finns i styrkorna 10 mg, 20 mg och 30 mg. Kapseln kan sväljas hel eller delas så att innehållet kan strös på t.ex. sylt/mos eller yoghurt. Equasym Depot ska ges på morgonen före frukost.

Medikinet depotkapslar innehåller metylfenidat fördelat på 50 % med snabb frisättning och 50% med långsammare frisättning över dagen. Medicinen verkar under ca 8 timmar och finns i styrkorna 5 mg, 10 mg, 20 mg, 30 mg och 40 mg. Kapseln tas på morgonen och skall intas tillsammans med eller efter frukost. De kan sväljas hela eller öppnas och innehållet fördelas över t.ex. en liten mängd sylt/mos. Medikinet finns även som kortverkande tablett, effekt ca 4 timmar, i styrkorna 5 mg, 10 mg och 20 mg.

Ritalin finns som korttidsverkande tablett, 10 mg, och som kapslar, 10 mg, 20 mg, 30 mg och 40 mg med modifierad frisättning under ca 8 timmar. Kapslarna ska vanligen sväljas hela, men innehållet i kapseln kan

strös ut över lite mat t.ex. fruktmos. Maten får inte vara varm eftersom effekten då kan utebli.

Metamina (dextroamfetamin) och Amfetamin (amfetaminsulfat), finns i tableter på 5 mg. Effekterna sätter in ungefär 0,5-1 timme efter intag och den största effekten ser man efter cirka två timmar. Amfetamin finns inte i långtidsverkande form i Sverige och måste därför doseras 2-3 gånger per dag.

Amfetaminpreparaten är licensbelagda.

Atomoxetin

Atomoxetin är den verksamma substansen i läkemedlet Strattera. Strattera ökar halten av noradrenalin i hjärnan och också halten av dopamin, specifikt i de främre delarna av hjärnan.

Strattera finns i olika styrkor: kapslar på 10 mg, 18 mg, 25 mg, 40 mg, 60 och 80 mg. Medicinen kan ges en gång per dygn då effekten kvarstår under 24 timmar. Man börjar med en låg dos under en vecka för att sedan öka till beräknad effektiv dos. Det är viktigt att veta att effekt av medicinen ofta inte kommer förrän efter 4-6 veckors behandling, ibland ytterligare något senare.

Strattera är inte ett centralstimulerande läkemedel och påverkar inte tics eller ångest negativt. Strattera är inte narkotikaklassat och kan därför förskrivas av alla läkare med förskrivningsrätt.

Behandlingseffekter

Syftet med medicinering är i första hand att få förbättrad koncentrationsförmåga, uppmärksamhet och uthållighet med minskning av lättavledbarhet, impulsivitet och överaktivitet, när sådana symtom förekommer. I de fall koncentrationsstörningen kommit till uttryck i form av ökad uttrötthet eller ”dagdrömmeri” kan en förbättring av dessa symtom ofta ses. För de nämnda preparaten är effekterna jämförbara, dock med betydande variation från individ till individ, vilket gör att ett nära samarbete mellan behandlande läkare, föräldrar och lärare är mycket angeläget.

Läkemedelsbehandling av ADHD har dokumenterade positiva effekter på bl.a. uppmärksamhet, impulskontroll, planeringsförmåga, reaktionstid, korttidsminne, skolprestationer och inlärningsförmåga.

Det finns ett flertal studier som stöder att behandling med centralstimulantia inte medför någon ökad risk för framtida narkotikamissbruk. De doser, som förskrivs vid behandling för ADHD är mycket låga, ca 100 gånger lägre än vad som skulle motsvara en dos med narkotikaeffekt.

Läkemedlen kan ge likartade biverkningar, som dock vanligen är milda och som ofta kan undgås genom förändring av dosens storlek eller tidpunkt för medicinintag. De vanligaste biverkningarna är huvudvärk, viktminskning, en ökad känslighet sömnlöshet och nervositet och magont.

Alla misstänkta former av biverkningar skall diskuteras med den behandlande läkaren. Tics (ofrivilla ryckningar och ljud/läten) kan förvärras av behandling med centralstimulantia men inte med Strattera. Ev. biverkningar försvinner om medicineringen upphör.

Lämplig tidpunkt för utvärdering av medicineffekt är vanligen efter 1-2 månaders behandling. Fram till dess brukar man genom telefonkontakt med behandlande läkare diskutera symtom och ta ställning till justering av medicindosen. Intervallen mellan läkarkontrollerna kan successivt öka när man väl kommit till en fungerande dosnivå. Om effekten är god är regeln att pröva behandlingen ett år framåt i taget. Hur länge behandling skall pågå får bedömas individuellt. Att behov av medicinering kvarstår får utvärderas genom utsättningsförsök med vissa intervall.

I vissa fall behövs också annan medicinsk behandling för symtom som uppträder samtidigt med ADHD-symtomen. Exempel på detta är bland annat behandling vid svåra sömnrubbningar, depression, tics och tvång om andra behandlingsmetoder visat sig otillräckliga.

Lästips

Socialstyrelsen *ADHD hos barn och vuxna*. Socialstyrelsen 2002

Information från Läkemedelsverket, www.lakemedelsverket.se skriv aktuellt läkemedel i SÖK-rutan.

Attentions alla faktablad finns att köpa i en faktabladssamling, se www.attention-riks.se/butik

Faktablad 2:4, uppdaterat i maj 2012 ©